

ПАМ'ЯТАЙ ПРО КРУТИ...

29 січня 1918р

Картина А.Климко «Бій під Крутами»

В Україні 29 січня відзначається як День пам'яті Героїв Крут – однієї з трагічних і водночас високо легендарних сторінок в історії української визвольної боротьби 1917-1921 рр.

Студентський курінь стрільців.

На загальних зборах студентів українського народнього університету, які відбулись 4-го січня, ухвалено таку резолюцію:

З огляну на грізне положення Української Народньої Республіки, загальні збори студентів українського народнього університету винесли та і постанови:

1. На час, пекучої потреби, всі без виїмку, студенти українського народнього університету (в тім числі і слухачі обох підготовчих курсів) вступають в протягу трьох найближчих днів в Курінь Січових Стрільців.

До кінця грудня 1917 року більшовики встановили владу на більшій частині Сходу України та почали наступ на Київ. Захищати столицю було нікому. 15-тисячна армія, яку на той момент мала УНР, була деморалізована довгою війною, розчарована у політиці Центральної Ради. В цих умовах стати на захист Києва були здатні, мабуть, лише гімназисти та студенти. 5 січня 1918 року було створено студентський курінь Січових стрільців.

Студенти на станції Крути, фото незадовго до бою

Добровольці почали тренування, які продовжувались не більше тижня, до 26 січня. Вранці 28 січня сотні студентського куреня прибули на станцію Крути та почали рити окопи, займаючи позиції. Озброєння катастрофічно бракувало – загін мав лише 16 кулеметів, невеликий бронепоїзд та обмаль патронів.

Бій під Крутами бій, що відбувся 29 січня 1918 року біля залізничної станції Крути поблизу селища Крути та села Пам'ятне, за 130 кілометрів на північний схід від Києва, 18 км на схід від Ніжина.

Картина Леонід Перфецький «Бій під Крутами»

Цей бій тривав 5 годин між 4-тисячним підрозділом російської Червоної гвардії під проводом есера Михайла Муравйова та загоном із київських курсантів і козаків «Вільного козацтва», що загалом нараховував близько чотирьох сотень вояків.

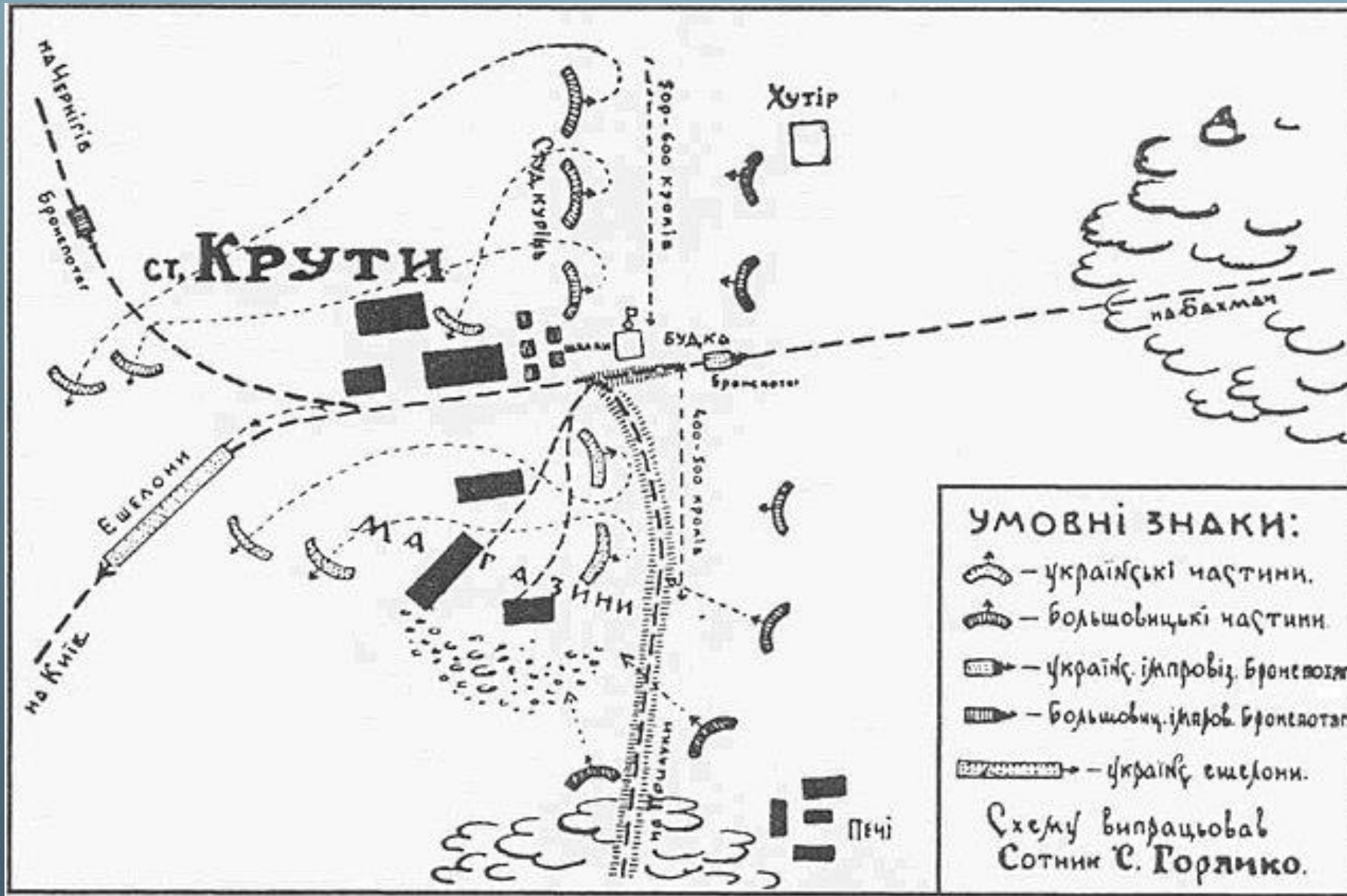

Схема бою виконана сотником Сергієм Горячком

Бій під Крутами розпочався 29 січня о дев'ятій ранку з бойового зіткнення захисників з передовим загоном матросів, які намагалися взяти станцію одним ударом. Більшовики мали значну чисельну перевагу, їхній трьохтисячний загін намагався взяти захисників в кільце. З тилу крутян підтримував бронепоїзд з гарматою, який обстрілював нападників.

Захисники понесли значні втрати, але змогли відбити перші атаки ворога. Аж ось почали закінчуватись патрони, замовкла і гармата, відстрілявши весь боєзапас. Запросивши підтримки, не отримали відповіді штабу. Як з'ясувалося потім, штабісти кинули бійців напризволяще, втікаючи на потязі назад до Києва. Так поспішали, що навіть забули відчепити вагони з боєкомплектom...

Приблизно о 17 годині розрізнені частини захисників зібралися разом. З'ясувалося, що немає однієї роти. Розвідувальний загін, приблизно 30 бійців, загубив орієнтир та потрапив у полон. За розповідями очевидців, «червоні» жорстоко знущалися над полоненими, потім всіх розстріляли. Ідучи на страту, Григорій Піпський, учень сьомого класу, почав співати «Ще не вмерла Україна», решта його підтримали.

За різними джерелами, українська сторона втратила вбитими від 300 до 400 чоловік, але змогла затримати більшовицьку армію і здійснили організований відступ, руйнуючи за собою колії і мости. Російське радянське військо втратило боєздатність на чотири дні. Поновити наступ на Київ війську Муравйова прийшлося не залізничним шляхом, як задумувалося, а на реквізованих селянських возах, запряжених кіньми, по розмоклій дорозі.

Ця затримка ворога дала змогу українській делегації укласти Брест-Литовський мирний договір, який врятував молоду українську державність

Протягом десятиріч існували різні суперечливі трактування перебігу подій і кількості загиблих — від кількох до декількох сотень, хоча до нашого часу збереглися тільки імена тих, кого було поховано на Аскольдовій могилі:

1. Андрій Омельченко, сотник
2. Володимир Шульгін
3. Павло Кольченко
4. Лука Дмитренко
5. Микола Лизогуб
6. Попович Олександр
7. Андріїв
8. Микола Божинський-Божко
9. Ізідор Курик

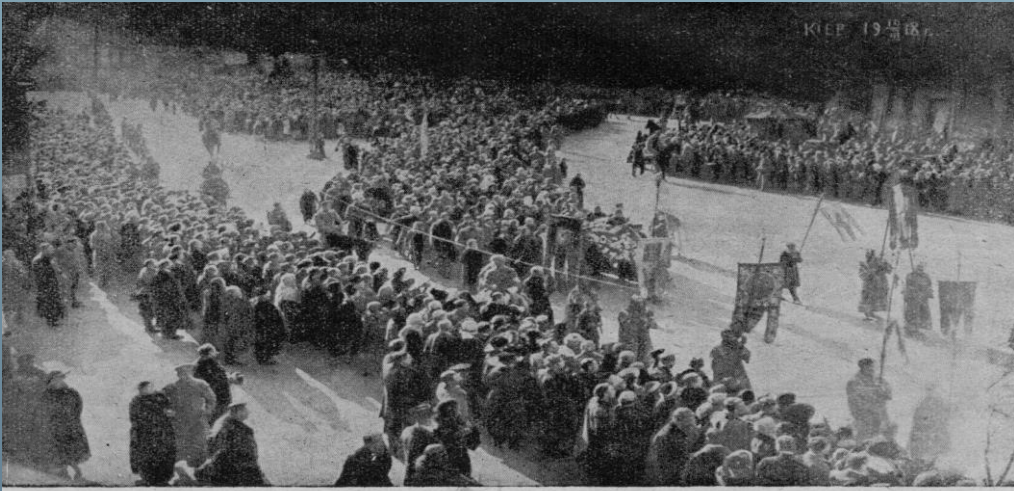

10. Олександр Шерстюк
11. Головощук
12. Чижів
13. Кирик
14. Андрій Соколовський
15. Микола Корпан
16. Микола Ганкевич
17. Євген Тарнавський
18. Гнаткевич
19. Григорій Піпський

*На Аскольдовій могилі
Поховали їх -
Тридцять мучнів українців.
Славних, молодих...
На Аскольдовій могилі
Український цвіт! -
По кривавій по дорозі
Нам іти у світ.
На кого посміла знятись.
Зрадницька рука?
Квітне сонце, грає вітер!
Дніпро-ріка...
На кого завзявся Каїн?
Боже, покарай! -
Понад усе вони любили
Свій коханий край.
Вмерли в Новім Заповіті
З славою святих. –
На Аскольдовій могилі
Поховали їх.*

Павло Тичина 1918

Похорони героїв, що погибли під Крутами, в Києві 10. III. ст. ст. 1918 р.

Фотолистівка, на якій зображено підготовку до похорону крутян. За спогадами очевидців, загиблих поховали у великій ямі, ставлячи туди по чотири труни — одна на одну (фото з колекції Віктора Киркевича, публікується вперше)

Подвиг студентів-крутян став символом мужності та беззастережної любові до власної Батьківщини. За часів радянської влади, про бій під Крутами забули на довгих 70 років, до отримання Україною незалежності. Тільки в останні роки історики почали активно вивчати наявні матеріали. І хоча зараз виникає більше питань, ніж відповідей, незмінним залишається один факт: битва під Крутами – одна з визначних сторінок історії України, яку ми маємо пам'ятати.

**Вони померли,
щоб Україна жила...**

29 січня 1918 року...